mülkiye dergisi
Araştırma Makalesi

Olağanüstü Halin Teolojik-Politik Soy Kütüğü ve Bir OHAL Cumhuriyeti Olarak İsrail

Yunus Can Polat, Harran Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı

E-posta: yunus.c.polat@gmail.com

Özet

Siyaset felsefesinin sözleşmeci geleneği ve modern Weberyen literatür olağanüstü hali gündelik hayatın rutin akışını bozan istisna hallerinde toplumsal yaşam ve kamu düzeninin korunması ve yeniden tesis edilebilmesi amacıyla başvurulan bir hukuksal aparat olarak kavramaktadır. Buna göre hukuk kamu düzeninin tehlike altında olduğu anlarda yani istisna hallerinde kendisini "geçici bir süreliğine" askıya alır ve tehlike bertaraf edilir. Makalenin kuramsal iskeleti bu açıklamayı birbiriyle iç içe geçmiş iki perspektiften eleştirmektedir. Bunlardan ilki, bir yasa olarak olağanüstü halin istisna hallerinde "geçici bir süreliğine" ilan edildiği iddiasının olgusal gerçekliği üzerinedir. OHAL yasaları İsrail'de ve diğer sayısız örnekte görüldüğü üzere istisnayı düzenlemekle kalmaz, dili, söylemleri, kültürel yeniden üretimi, sosyoekonomik ilişkileri ve siyasal olanı devlete doğru çeken bir mıknatısa dönüşerek norm haline gelir. Hukuk düzeni çıplak gözle bakıldığında 'normal' işleyişine dönmüş gibi görünse de yasanın içeriği, bir yönetme pratiği olarak iktidarın fiziki ve mental bedenine sirayet eder. Zira OHAL'in açtığı alan yönetme pratiği açısından büyük bir keyfiyet ve 'kolaylık' sağlamaktadır. Carl Schmitt bu durumu tersten okuyarak ancak yönetme pratiğine gerçekten ehil olanın, yani egemenin istisnaya karar vermeye muktedir olabileceği iddiasından hareket eder. Yani Schmitt'e göre bir merci yasalarla düzenlenmemiş bir an ve alanda sözü ve eylemi eline alma otoritesine haiz konumdaysa orada gerçek anlamda bir egemenlikten (ve devletten) bahsedilebilir. Görüldüğü gibi, Schmitt ve onunkine benzer perspektiften hareket eden ideolog ve karar alıcıların kurguladığı dünyada, bir yasa olarak OHAL kendisini hukukun yasal bünyesinden sıyırmakta, siyaseti olanaksızlaştıran bir yönetme aparatına eşitlenmektedir.

Makalenin kuramsal iskeletinin ilkiyle ilintili olmakla birlikte ikinci ve daha temel eleştirisi bir yasa olarak OHAL değil, bir durum olarak OHAL'i incelemektedir. Olağanüstü hâl, pozitif hukuk düzleminde ona ilişkin tedvin edilmiş bir yasa bulunsun ya da bulunmasın,

Polat Y C (2022). Olağanüstü Halin Teolojik-Politik Soy Kütüğü ve Bir OHAL Cumhuriyeti Olarak İsrail. *Mülkiye Dergisi*, 46(1), 250-275.

Makale Gönderim Tarihi: 20.08.2021, Makale Kabul Tarihi: 21.02.2022.

hukuku askıya alan bir aparat olmanın ötesinde, modern devletin vazgeçilmez kurucu teolojik-politik ögelerinden birisidir. Bu anlamıyla OHAL yalnızca bir 'yasa' değil, düzen mantığı ve zorlayıcı iktidarın yeniden üretimini sağlayan, devletin meşruiyet üretme mekaniğinin katalizörü olarak ortaya çıkan bir 'durum'dur. Bu durum, korku ve güvenliğin tehdit altında olduğu duygusunun bir iktidar teknolojisi olarak kullanımıyla ilintilidir. İyi-kötü, düzen-anarşi, güvenlik-korku gibi ikili karşıtlıklarla tanımlanan bir dünyada devlet kendisini iyinin, düzenin ve güvenliğin temeli olarak kurgularken, dışarıyı kaosla malul bir alan olarak işaretler. Dışarıda tahayyül edilmiş kaos baki olduğu sürece içeride tahayyül edilmiş güvenlik de sürekli tehdit altında bulunacak, bu durum, devletin egemenlik için gereksindiği meşruiyeti sürekli yeniden üretecektir.

Bu çalışma, olağanüstü halin modern devletin ortaya çıkması ve meşruiyetini yeniden üretebilmesindeki fonksiyonunu irdeledikten sonra konuyu İsrail devleti özelinde ele almıştır. İsrail gerek kurucu ideolojisinin kırılganlığı nedeniyle gerek kuruluşu sırasında başvurduğu yöntemler, gayri hukuki eylemler ve bu eylemlere dayanarak yarattığı kazanımları ile bekasını koruyabilme gayesiyle en başından beri OHAL mantığına ve önlemlerine ihtiyaç duymuştur. 1948'den bugüne yürürlükten kaldırılamayan OHAL yasası, İsrail'in başvurduğu hukuksuz her eylemiyle yeniden ürettiği bu ihtiyacın bir neticesidir.

Anahtar Kelimeler: Olağanüstü Hâl, İsrail, Filistin, Siyasal-İlahiyat, Siyaset Felsefesi

Theological-political Genealogy of the State of Emergency and Israel as a State of Emergency Republic

Abstract

Social contract tradition of political philosophy and the modern Weberian literature conceive of the state of emergency as a legal apparatus used for the purpose of preserving and re-establishing social life and public order in cases of exceptions that possibly disrupt the routine flow of daily life. According to this view, in cases of exception the law suspends itself "temporarily" when the public order is in danger until the danger is eliminated. The theoretical framework of the article criticizes this explanation from two intertwined perspectives. The first of these is on the factual reality of the claim that the state of emergency, as a law, is declared only "temporarily" in the state of exceptions. State of emergency laws do not only regulate the exception. As seen in the Israeli case and also in the numerous other examples, it becomes a magnet that draws the language, discourses, cultural reproduction, socio-economic relations and "the political" towards the state; and becomes the norm itself. The

area opened by the state of emergency provides an arbitrariness and "easiness" for the hands of the administration. After the so called emergency situation disappears, although the legal order appears to have returned to its "normal" functioning when viewed with the naked eye, the content of the emergency law permeates into the physical and mental body of the power and the state as a practice of governing and as a logic of governmentality with Foucault's terms. Carl Schmitt reads this situation backwards and starts from the claim that only the one who is truly competent in the practice of governing, namely the sovereign, can decide on the exception. In other words, according to Schmitt, an office or person can truly be sovereign if only it has the authority to take control over the speech (discourse) and the action in the moments, cases and conditions that are not regulated by normal law.

As can be seen, Schmitt and those ideologues and decision makers who act from a similar perspective construct a world where the state of emergency as a law, is stripping itself of the legal body of the law and being equated with a governing apparatus that makes politics impossible. Although it is related to the first criticism, the second and more fundamental criticism of the article takes and examines the state of emergency as a status, state and condition, not only as a law.

Regardless of whether there is a law established on the positive law level or not, the state of emergency is far beyond being only an apparatus that suspends the law; it is one of the indispensable founding theological-political elements of the modern state. In this sense, the state of emergency is not only a "law", but a "situation" that produces the logic of order and ensures the reproduction of coercive power. Thus, it emerges as the catalyst of the mechanism of state's legitimacy production. The situation refers to a sense of fear and a feeling that "our" security is under threat and it becomes a power technology where "us" and "self" is also constantly reproduced alongwith the coercive power. In a world defined by binary oppositions such as good-evil, order-anarchy, security-fear, the state constructs itself as the basis of good, order and security, while marking the outside as a space afflicted with chaos and habited with the evil "other". As long as the chaos imagined outside persists, the imagined security inside will also be under constant threat, and this situation will constantly reproduce the legitimacy that the state needs for sovereignty.

After a detailed analysis of the formative thologic-political role of the state of emergency, this work focuses on the case of Israeli state and its state of emergency. Due to the fragility of its founding ideology, the methods it used during its establishment, its illegal actions and the gains it created based on these actions, Israel has needed the logic and measures of the state of emergency from the very beginning in order to protect its survival. The state of emergency law, which has not been repealed since 1948, is a result of this need, which Israel reproduces with every unlawful action it resorts to.

Keywords: State of Emergency, Israel, Palestine, Political-Theology, Political Philosophy.

Giriş

Siyaset felsefesinin sözleşmeci geleneğine bağlı siyaset bilimi literatürü, olağanüstü hali gündelik hayatın rutin akışını bozan istisna hallerinde toplumsal yaşam ve kamu düzeninin korunması ve yeniden tesis edilebilmesi amacıyla başvurulan bir olanak olarak kavramaktadır. Bu olanak, devletin yasal iskeleti tarafından, egemenlik yetkesini vatandaşlar adına kullanan organlar vasıtasıyla yaratılmaktadır. Buna göre hukuk, temel amacı kamusal düzeni sürdürmek, insanların barış, refah ve güvenliğini korumak olan devletin tüm bu fonksiyonlarını yerine getirmeye çalışırken karşılaştığı istisna hallerinde kendisini, bünyesindeki olağanüstü hâl yasaları üzerinden 'geçici bir süreliğine' askıya almaktadır. Bu açıklamanın iki bakımdan yetersiz olduğu söylenebilir. Öncelikle olağanüstü halin istisna hallerinde kamusal düzenin devamını sağlamak için 'geçici bir süreliğine' ilan edildiği iddiası onun, düzen mantığının inşasında kurucu ilke olarak yer alışını ihmal etmektedir. Zira bir olağanüstü hâl kanunu ihdas edilmiş olmasa bile, modern devlet formlarında olağanüstü hâl mantığı bir meşruiyet manivelası şeklinde arka planda işler vaziyettedir. Bu çerçevede, bu çalışmanın takip ettiği iddia, olağanüstü hâlin sıklıkla sanıldığı gibi kamusal düzenin tehdit altında olduğu anlarda kullanılmak için yasanın kendisini büründürdüğü tali ve geçici bir hukuksal form olmadığı yönündedir. Tersine, modern devletin iskeletini bir arada tutmaya yarayan, modern egemenlik kuramına içkin, mevcudiyetini bir yasanın işletilmesine borçlu olmak bir tarafa, yasa fikrini rasyonalize etmek üzere arka planda durmaksızın işleyerek var olan düşünsel bir iktidar teknolojisidir (Neocleus, 2014).

İkincisi, olağanüstü hâl mantığı, birçok durumda *istisna*yı düzenleyen geçici bir önlem olmanın önüne geçerek, *olağan*ı düzenleyen bir norm haline gelmekte, muktedir olanın çıkarı doğrultusunda yürütülen siyaseti hukuksallaştırmaktadır (Agamben, 2005). Bu iki husus da manda döneminden kalma olağanüstü hâl yasasının öngördüğü olağanüstü önlemlerin 1948'den beri yürürlükte olduğu İsrail örneğinde açık ve billurlaşmış biçimde görülmektedir. İki kısımdan oluşacak bu çalışmada sözleşmeci ve Weberyen devlet kuramlarının olağanüstü hali kavrayışlarının bir eleştirisi yukarıda işaret edilen iki nokta üzerinden yapıldıktan sonra İsrail'de 70 yılı aşkın süredir devam eden olağanüstü halin söz konusu eleştiri temelinde teolojik-politik kökeni, İsrail siyaseti bakımından fonksiyonu ve neticeleri irdelenecektir.

Bağımsızlık bildirgesinde öngörüldüğü şekilde bir anayasayı hiçbir zaman yapmamış, Temel Yasa adı verilen hukuksal aparatlar yoluyla idare edilen İsrail'de,

kurulduğu günden bugüne kesintisiz biçimde yürürlükte kalan, kurumsallaşarak norm haline gelmiş olağanüstü hâl, Filistinlilere yönelik sistematik ayrımcılık ve yıldırma siyasetini hukuksallaştırma, devletin adaletsizlik üzerine kurulmuş siyasal yapısını bir tür hukuk kalıbına dökerek görünüşte meşrulaştırma fonksiyonuna sahiptir. Çalışmanın argümanı, İsrail'in, yol açtığı maduniyetin boyutları göz önüne alındığında dikkat çekici olmakla birlikte, kuramsal planda modern devlet ile olağanüstü hâl kavramının ilintisi bakımından benzersiz bir örnek teşkil etmediği tespitidir. Tam da bu 'sıradanlık' ya da İsrail ile modern ulus-devlet fikri arasında var olan kuramsal paylaşım nedeniyle, temel odağı İsrail'de olağanüstü halin devlet otoritesi tarafından 1948'den beri siyaset aracı olarak kullanılması olan bu çalışma iki kısma ayrılmıştır.

İlk kısmında olağanüstü hâl kavramının modern devlet ve zorlayıcı iktidarın kendisini kurmasıyla ilgili kuramsal arka planı irdelenecektir. Zira, bu çalışmaya göre, olağanüstü halin bizatihi kendisi, ilk nüveleri uzun 16. yüzyılda Batı Avrupa'da görülen modern devletlerin kendilerini kurarken toplumu tahakküm altına alma ve topluma nüfuz etme süreçlerinde başvurdukları, ilahiyattan ödünç alınmış kurgusal bir kavramsal çerçevedir.

Makalenin ikinci kısmının birbiriyle ilintili iki hedefi bulunmaktadır. İlk olarak birinci kısımda ele alınacak kuramsal zeminin, İsrail ulus-devletinin ortaya çıkışı ve mevcudiyetini sürdürebilmesine nasıl dayanaklık ettiği, nasıl bir politik realiteye tekabül ettiği gösterilecektir. İkinci olarak modern devletin ve iktidarın kendisini kurmasına içkin olan ve kategorik olarak modern devletlerin tümünde örtük vaziyette izlenebilecek söz konusu zeminin, İsrail örneğinde, birçok ulus-devletin aksine niçin kodifiye edilmiş bir olağanüstü hâl rejimine dayanaklık etmek zorunda olduğu, olağanüstü hâl yasasının İsrail'de niçin 1948'den beri yürürlükten kaldırılmadığı, Yahudi ulusçuluğunun ortaya çıkışı, İsrail'in kuruluş süreci ve politikaları üzerinden üç aşamada irdelenecektir. Bu çerçevede ilk olarak Yahudi ulusçuluğunun kırılgan doğası üzerinde durulacaktır. Antik ve orta çağlar boyunca dünyanın farklı bölgelerinde bulunan Yahudi cemaatleri arasında dilsel, kültürel, toplumsal bir birlik olmadığı gibi dinin temel kaideleri dışında teolojik bir birliktelik de söz konusu değildi. Etnik, mezhepsel, dilsel, sosyo politik ve kültürel hatlar etrafında ayrık bir görüntü sergileyen hetorojen Yahudi cemaatleri, uzun 16. yüzyılda Avrupa'da tarihsel kapitalizmin itkisiyle ortaya çıkan merkezileşme hareketleri ve uluslaşma süreçlerine paralel olarak tedricen birbirlerine yaklaştılar. 19. yüzyılın ikinci yarısında az sayıda elit bir Yahudi ulusundan ve ulus devletinden bahsetmeye başladığında, birbirlerinden çok farklı Yahudi cemaatlerini ulusal bilince sevk edebilmek için olağanüstü hâl mantığının kurucu, derleyip toparlayıcı işlevi de yeniden keşfedildi. İsrail'in kuruluş süreci ve sonrasında bu işlev tekrar tekrar hatırlanacaktır. İkinci olarak

devletin kuruluş sürecinde yerlerinden edilerek mülteci durumuna düşen insanların geri dönme ihtimallerinin İsrailli yöneticiler üzerinde yarattığı travmatik etki ele alınacaktır. Ülkede OHAL mantığının diri tutulmasına neden olan üçüncü ve son temel faktör olarak Batı Şeria'da gayri hukuki biçimde iskân edilmiş bulunan dindar ve aşırı milliyetçi yerleşimcilerin oluşturduğu siyasal-ekonomik baskı vurgulanacaktır.

Thomas Hobbes'tan Carl Schmitt'e Modern Egemen Devletin Kurucu Miti Olarak Olağanüstü Hâl Kuramı

Olağanüstü hâl, zorlayıcı iktidar mantığının kuruluşuna içkin, temel bir öğedir. Ne var ki gerek siyaset felsefesinin klasik sözleşmeci düşünürlerinde gerekse modern Weberyen analizlerde kavramın bu kurucu konumu öne çıkartılmamıştır. Yalnızca istisna hallerinde çağırılıp tatbik edilmek üzere yasa koyucu tarafından tasarlanmış hukuksal bir aparat olarak değerlendirilmiştir. Oysa aşağıda tartışılacağı gibi olağanüstü hâl kavramına, tam da sözleşmeci geleneğin kurgusal bir doğa durumu ve anarşi ihtimaline atıfla modern egemenliği tasavvur ettiği düşünsel hat üzerinde, temel kavramsal bir kaide olarak ihtiyaç duyulmaktadır. Bu gelenek, egemen devletin hukuksal meşruiyetini ve siyasal rasyonalitesini açıklamak üzere farklı karakterde doğa durumu tasvirlerine başvurmuştur. Bu bağlamda tasarladıkları devletlerin varlık gerekçeleri, temel fonksiyonları ve yönetilenlerle ilişkileri birbirlerinden farklılık göstermekteyse de olağanüstü hâl ile modern egemenliği gerekli kılan zeminin örtüştüğü söylenebilir.

Her üç düşünürde de var olan belirgin ortaklık, devletin ama daha ziyade modern egemen devletin 'yokluğunda', insanların erdemli yaşam sürmelerinin mümkün olmadığının işaret edilmesidir: Rousseau'da doğa durumuna geri dönmek mümkün olmadığından (2013: 167-172), Locke'ta doğal yasanın ihlaline karşı zorlayıcı bir müeyyide bulunmamasından (2012: 10-11,37,90-91), Hobbes'ta ise doğa durumunun bizatihi kendisinin korku, acı ve kötülükle malul olmasından (2007: 92-94) dolayı bu durum ortaya çıkar. Siyaset felsefesi geleneğinin olağanüstü hal kavramı üzerinden devleti tahayyül ettiği sınır tam da yukarıda sözü edilen 'yokluğun' yanı başında yükselmektedir. Şimdi ve burada erdemli ve iyi olan yönetim şeklinin ne olduğu üzerinde yapılan irdeleme (Abeles, 2012: 36), yasanın kısmen ya da tamamen ortadan kalktığı ya da -Hobbes örneğinde olduğu gibi- zaten emniyet sağlamadığı kurgusal durumlar üzerinden modern hükümdarın yalnızca muktedir değil, artık egemen[1] de olduğunu ilan eder.

Söz konusu düşünsel hat, Hobbes, Rousseau, Locke gibi klasik düşünürlerde olduğu kadar Weber (1999: 157) ve Schmitt (2010: 41) gibi modern düşünürlerde de Hristiyan teolojisi ile çok yakın bir ilişki içerisine okunmuş ve oluşturulmuştur.

Weber'de 'devlet var olacaksa egemenlik altındakilerin, egemen güçlerin sahip olduklarını iddia ettikleri otoriteye itaat etmeleri gerekir' (1996: 133). Ona göre Katolik inancındaki bağışlayıcı anne figürünün aksine Protestanlığın sert, acımasız, kindar ancak olağanüstü hallerde bir kurtarıcı olarak çıkagelen, medet dağıtan babası, 16. yüzyıldan itibaren çalışkan, tutumlu ve dünyevi zevklerden elini eteğini çekmiş, püriten bir kapitalist tipi yaratmış; merkezi, ulusal ve en nihayetinde egemen devlet bu yeni tip elitin iktisadi ihtiyaçları ve dünya görüşleri temelinde şekillenmiştir (1999). Peki ama itaat ve hukuksallık nasıl gerçekleşmektedir? Tam da bu noktada iki kavram devreye girmekte olağanüstü hali meşrulaştırarak modern iktidarı hukuksallaştırmaktadır: Korku ve umut. Weber yasal otorite kadar geleneksel ve karizmatik otoritenin de bireyin duyduğu korku ve umut üzerinden kurulduğunu ifade ederken aslında yerleşik toplumun binlerce yıllık varlık yokluk, iç dış, düzen kaos ikilikleri ve olağanüstü hâl mantığı üzerinden devlete iktidar devşirdiği zemini, modern egemen devletin yasal meşruiyet zeminine bağlamaktadır (1996: 131-137).

Hobbes, Rousseau, Locke ve Weber, olağanüstü hali yeni Platoncu bir kavramsal set ile tüm bir Yudeo-Hristiyan geleneğine atıfla *dolaylı* yoldan siyasal iktidarın dayanağı olarak işaret etmişlerdir. Oysa Weimar Cumhuriyeti'nin, Hitler'in yükselişine kapı aralayan çalkantılı günlerinde olağanüstü hâl Carl Schmitt tarafından *doğrudan* ve en net biçimde modern egemen devletin kuramsal ve pratik çekirdeği olarak ilan edilecektir. Schmitt, Siyasal İlahiyat adlı eserinde Descartes'tan, Rousseau'ya, Hobbes'tan Tocqueville'e siyaset felsefesi geleneğinin, modern egemenliği nasıl olup da Tanrısal yasanın karşılığı olan bir mutlak ve dünyevi ussallık üzerinden kurduğunu ve meşrulaştırdığını gösterir ve ekler; 'çağımızda devlete ilişkin tüm kavramlar, ilahiyattan ödünç alınarak dünyevileştirilmiş kavramlardır' (2010: 41).

Tanrının mutlaklığı, feodal ayrıcalık ve sorumluluklar dizgesinin perdesi kapanırken yerini hükümdarın mutlaklığına, hemen sonrasında ise Rousseau'nun deyimiyle *genel irade*ye bırakmış; felaket anında çıkagelen tanrısal mucize, acil durum ve istisna hallerinde yalnızca egemenin alabileceği olağanüstü hâl önlemleri ile yer değiştirmiştir. Schmitt, 'Hristiyan cemaatin üzerinde yükselen bir teolojik siyaseti müjdeleyen, cemaatin mahrem hayatı ile devletin kılıcını egemenin bedeninde cisimleştiren mucizevi düzen fikrini inatla savunmuş' Hobbes'u -yeniden- keşfederek yola çıkmış olsa da (Çelebi, 2008: 185) onu tersine çevirerek bir anlamda 'aşmıştır'. Zira egemenin meşruiyeti, Schmitt'te ne pozitif hukuk normları içerisinde ne doğanın kendisinden kaynaklanan tanrısal yasa vasıtasıyla ne de sözleşmeci bağlamda cemaatin mahrem hayatının egemenin varlığıyla kesiştiği siyasal alanda teyit edilebilir. Ne yasalar ne de anayasa, normatif değerleri üzerinden bir egemene ve onun hukuksallığı ile

meşruluğuna işaret edemez. Anayasa, olsa olsa acil durum anında kimin yetkili olacağını gösterebilir. Ancak neyin acil durum ya da bir gereklilik (2014: 41, 79, 115) olduğuna karar vererek, ya da istisna olanı belirleyerek, olağanüstü hâl ilan edebilen merci gerçekten egemendir (2010: 13-14). 'Egemen, olağanüstü hâle karar verendir' (2010: 13); zira hukuk normlarını aşarak, onları bir anlamda tanımayarak hukuk düzenini tesis edebilme yeteneği ve hakkının kimde olduğu ancak olağanüstü halde ortaya çıkar.

Yukarıda inceleme konusu edilen düşünür silsilesi ve düşünsel hat içerisinde Schmitt özel konumda bulunmaktadır. Zira o bir taraftan siyaset felsefesi geleneğindeki mesiyanik iskeleti ifşa ederken bir yandan da ölümünü ilan ettiği Weimar Cumhuriyeti (Scheuerman, 1993: 265) nezdinde liberal-kapitalist-demokratik düzenlerin savaşı yoğunlaştıran, kitleselleştiren, dost-düşman ayrımını muğlaklaştıran ve dünyayı topyekun bir savaşa her geçen gün daha da yaklaştıran (Daase ve Deitelhoff, 2021: 493) zafiyetini ortaya koymakta, otoritenin normlardan değil bizatihi egemenin gücünden kaynaklandığına işaret ederek Hitler'in yükselişinin kuramsal zeminini hazırlamaktadır. Schmitt siyaset felsefesi geleneğinin Platoncu iyi-kötü, iç-dış, düzen-kaos ayrımları ve doğal-yasa-kutsallık atfı ile inşa ettiği yasalılığı ve meşrulaştırdığı zorlayıcı erki, bir anlamda yeryüzüne indirerek *zamanın ruhu*na uygun biçimde yeniden kurgular.

Carl Schmitt'in devleti, devletin de dışında konumlanan mesiyanik, tanrısal ve dolayısıyla mutlak bir dışsallığın gücü, iyiliği, güvenlik, kardeşlik, eşitlik, özgürlük, refah, adalet ve huzur vaatleri üzerinden meşrulaştırmasını ifşa etmesindeki amaç, kadir-i mutlak bir odak üzerinden kurulan iktidarın denetimsiz gücünü eleştirmek-dengelemek değildir. Bilakis, gücün kaynağını yani *auctoritas*ı reel politik zemine indirerek egemenin gücüne güç katmak; olağanüstü hali kurumsallaştırarak egemenin edindiği mutlak güç ve yetkiyi, Kantçı liberal-demokratik değerlerin, Wilson İlkeleri'nin ve onun savunucularının dizayn ettikleri uluslararası sistemin boyunduruğundan k*urtararak*, Nazi Almanya'sını bir anlamda *özgürleştirmek*tir. İktidarın ontolojisini şimdi ve burada olup biten, istisnai bir an, acil durum ve olağanüstü hâl üzerinden irdeleyen Schmitt, bu manada Heidegger'e ve onun *dasein* kavramının, pratik düzlemde Nazilerin anayasayı askıya almalarına varacak politik-teolojik çekirdeğine yaklaşmaktadır (Wolin, 1990: 398-400; Norris, 2011: 903; Imbsweiler, 2016: 22).

Schmitt'e göre 19. yüzyıl ekonomik aklın ve ekonomik bireyin yüzyılıydı. Siyasal anlamda depolitizasyon, teknolojik gelişmelerin vadettiği geleceğin siyasal içeriksizliği ile koşut ilerlemekte, siyasal kavramının yok oluşu kültürün ve Avrupa ruhunun da yok oluşu anlamına gelmekteydi ve korkutucuydu (Çelebi, 2008: 181). Siyaset felsefesinin 16. yüzyıldan itibaren doğal hukuk kuramı

üzerinden ürettiği mesiyanik vaatler, 20. yüzyılda kültür ve siyasetin duvara çarpıp sendelemesine, entelektüellerin Avrupa'nın kıyametin eşiğine geldiğini düşünmelerine neden olmuştu (Çelebi, 2008: 181). Bu bağlamda Schmitt siyaset felsefesi geleneğinin devleti, insanı özgür, eşit ve güvende kılacak tanrısal bir mutlaklığın, yani devleti önceleyen ve içerisine alan bir dışsallığın üzerinden inşa ettiği hattı ifşa ederek, Ernst Jünger (Hohendahl, 2008: 47), Albert Speer, Alfred Rosenberg gibi (Ohana, 2019: 274-275) dönemin muhafazakâr-radikal-faşist Alman entelektüellerinden farklılaşmıştır. Schmitt'in işaret ettiği, siyasal kavramının silikleşmesine neden olan hat, tam da mutlaklığın kurgulandığı bu düzlem ile söz konusu dışsallık üzerinde yer almaktadır. Böylece Schmitt devletin kurucu dışsallığının, aslında ideal devlet tahayyülü yani devletin bizatihi kendisi olduğu (Yalçınkaya, 2005) görüşünün sınırına dayanır. Ne var ki o, benzer bir ifşa ve kuramsal düzenek ile gücün egemenin kurumsal bünyesinde temerküz etmesini onaylayan birlikçi ideolojiler karşısında yer alan Walter Benjamin, Hannah Arendt ve daha yakın dönemde Michael Foucault, Alain Badiou, Giorgio Agamben gibi yazarların aksine, kendi olağanüstü hâl kuramını, siyasal iktidarın dizginlenemez keyfiyetinin eleştirisi için seferber etmek yerine, legal faşizmin ideolojik iskeletini inşa etmekte kullanmıştır (Ohana, 2019).

Benjamin, Schmitt'in mutlak egemenliği meşrulaştırdığı düşünce sekansını izleyerek tam tersi istikamette, egemenin keyfiyetinin ve şiddetin ortadan kaldırılmasını sağlayacak bir olağanüstü hâl ile bu olağanüstü halde tezahür edecek, tarihin bugüne kadarki eşitsizlik ve adaletsizliğe doğru ilerleyen akışını parçalayıp yok edecek 'ilahi şiddet' kavramsallaştırmasına varacaktır (Benjamin, 2010). Walter Benjamin'in açtığı yoldan ilerleyerek söz konusu mekanizmayı eleştirel bir değerlendirmeye açan Agamben'e göre Schmitt istisna anında, devlet ve hukukun mutlak farklılıklarını ortaya koydukları anı görür. İstisna halinde 'devlet var olmayı sürdürür ancak hukuk ortadan kalkar'. Böylece istisna halinin uç görünümünde egemen kendisini kurucu erke dayandırır (2005: 41). Zira pozitif hukuk askıya alınmış olsa da yasalılık ve meşruiyet ilkesi olduğu gibi yerinde durmaktadır. Agamben'e göre Schmitt'in legal faşizme dayanaklık eden kuramında söz konusu olan, yasalılığın yani hukukun kendi bünyesinde, gerçek 'yaşamla özdeş' olduğu ölçüde açtığı bir karadeliktir. Bu kavramsal karadeliğin oluşturduğu 'istisnai' vakum içerisinde egemenlik, -Weber'in de açıkça ortaya koyduğu biçimde- egemenin kişiliğinden-karizmasından kaynaklanır ve tehlikede olduğu için askıya alınmış hukuk düzenini, askıya alındığı karadelik içerisinde oluşan füzyon ile yeniden kurar (2005: 101-103). Böylece mutlak egemenlik hukukun askıya alındığı bir olağanüstü halde inşa edildiği ölçüde, olağanüstü hâl, egemenin karizmasından kaynaklanan yeni düzende bir tür norm haline gelmekte, gelmek zorunda kalmaktadır. Zira gerek egemenin gerekse yeni

kurulan düzen mantığının sürdürülebilmesi buna bağlıdır (McQuillan, 2010: 97-98).

Tüm bu akıl yürütme, olağanüstü halin yürütmenin elindeki geçici bir hukuksal aparat olmanın çok ötesinde, iktidarın ama özellikle modern iktidarın kuruluşuna içkin bir anlamı olduğuna işaret etmektedir. Bu çerçevede olağanüstü hâl, hukuk ve siyaset bilimi disiplinlerine dair klasik-modern literatürde iddia edildiğinin aksine kamu düzeninin tehlike altında olduğu istisnai anlarda tatbik edilen geçici bir önlem değil, içinde bulunduğumuz kapitalist çağın alamet-i farikası olan ulus-devletlerin rıza üretme ihtiyaçlarının tam merkezinde yer alan, bu ihtiyaç doğrultusunda üretilen, hatırlatılan ve kendisinden istifade edilen bir iktidar teknolojisidir. Bu haliyle de yeryüzünün çeşitli bölgelerinde, Yemen'den, Ukrayna'ya, ABD'den Moldova'ya aralarında neredeyse hiçbir seküler bağ bulunmayan (Sand, 2011; Ram, 1995; Evron, 1995; Zerubavel, 1994; Shenhav, 2007; Shohat, 2017) Musevi cemaatlerinin, nasıl olup da devlet kurma ideali etrafında birleşmek zorunda hissettiklerini açıklayabilme özelliği taşımaktadır.

İsrail'in Sürekli Olağanüstü Hal Rejimi: Kökeni, Gelişimi ve Uygulamaları

İsrail'in 73 yıllık uzun olağanüstü hâl rejimi ilki yukarıda ele alınan teolojik-politik zeminle ikincisi ise Filistin'de İngiliz idaresi döneminde yaşanan gelişmelerle bağlantılı iki kaynaktan beslenmektedir. Bu nedenle çalışmanın bu kısmı giriş bölümünde belirtildiği şekilde iki yere odaklanmaktadır. Öncelikle İsrail'de bugün yürürlükte olan olağanüstü hâl yasasının Filistin Mandası'na dayanan tarihsel arka planı, pozitif hukuktaki yeri ve İsrail yasalarındaki karşılığı ele alınmaktadır. Bu tarihsel gelişim ve onun hukuksal yansımalarının ardından fiili-hukuki durum ilk bölümde verilen teorik zeminle ilişkilendirilmektedir. Böylece olağanüstü halin (OHAL) İsrail'in kuruluşundan 73 yıl sonra bugün niçin hala gerekli olduğuna ve ilga edil(e)mediğine dair bir tartışmanın, Yahudi ulusçuluğunun kurgusu, İsrail'in devlet olarak teşekkülünde olağanüstü hâl mantığının kullanımı ve bunun nasıl bir politik realiteye tekabül ettiği sorunsalları üzerinden, ilk bölümde irdelenen teorik zemine de temas edilerek sonuçlandırılması amaçlanmaktadır.

Tarihsel Arka Plan ve Yasalar

Bilindiği gibi Aralık 1917'de İngilizlerin Filistin'i işgal etmeleriyle bölgede 1516'dan beri süren Osmanlı egemenliği sona ermiş, (Ruth Kark ve Oren-Nordheim, 2001: 40) Nisan 1920 San Remo Konferansında Filistin'in İngiliz mandası altında idare edilmesi kararlaştırılmıştı (Fırat ve Kürkçüoğlu, 2001: 202). Bu çerçevede Temmuz 1920'de Herbert Samuel Filistin Yüksek Komiseri

olarak atandı ve İngilizlerin Filistin üzerindeki sivil idareleri resmen başladı. 1922'de ise Filistin Mandası Milletler Cemiyeti tarafından resmen onaylanarak hayata geçti (El-Eini, 2006: 13). Yahudi ve Araplar kâğıt üzerinde mandanın eşit yurttaşları varsayılsalar (Koreh ve Beland, 2007: 148) da bu yeni birimin ayakta kalması, idari işlerliğinin sağlanması, eğitim, sağlık, altyapı gibi hizmetleri sağlayacak kurumların tesisi için İngiltere'den akan maddi ve beşerî kaynaklar çok büyük ölçüde Yahudi kurumlarına akıyor, Yişuv'u destekliyor, Arapları ise dışlıyordu (Anderson, 2018: 175). İngiliz politikasının da etkisiyle kendisinde giderek bölgedeki Arap nüfustan siyasal-ekonomik olarak ayrışma gücü bulan Yişuv ve Yahudi nüfusu başta Doğu Avrupa olmak üzere çeşitli yerlerden gelen Yahudi göçleri ile gün geçtikçe büyüyordu (Smith, 1993: 3-10). Bu süreç ilk olarak topraklar ve sulak alanların dramatik biçimde el değiştirdiğine şahit olan kırsal nüfusun giderek şehirlerde yığılmasına neden oldu. Ancak Histadrut, Yahudi Ajansı gibi kurumlarının Arapları emek piyasasından dışlamayı amaçlayan (Lockman, 2012: 12, 31) biçimde gelişmeleri, şehirlerde yığılan Filistinli Arapların giderek yoksullaşmasına ve huzursuz bir şekilde hareketlenmesiyle sonuçlandı. İsrail'in sürekli olağanüstü hâl rejiminin temeli olacak İngiliz yasaları, tüm bu sürecin tetiklediği 1936'da kır ve kentin büyük bir isyan dalgasıyla çalkalanmasının ürünüdür.

Almanya'da Hitler rejimi gerek iç gerek dış politikasında her geçen gün daha saldırgan hale gelip, küresel bir savaşın fısıltıları Fransa üzerinden Ada'ya ve üzerinde güneş batmayan imparatorluk topraklarının sınırlarına dek ulaşmışken, kraliçenin hükümeti Filistin gibi stratejik bir bölgede yaşanacak bir karışıklığa müsamaha gösteremezdi. İngiltere'nin Filistin'deki müdahalesi iki netice doğurdu. İlk olarak Arap İsyanı kanla bastırıldı. Entelektüeller ve aktivistler öldürüldü, etkisizleştirildi ya da sürgüne gönderildi (Norris, 2008: 28, 36). Bu durum Matthew Hughes'in de Manda Filistin'ini incelediği ayrıntılı çalışmasında dikkat çektiği gibi yalnızca bir isyan dalgasının bastırılmasıyla değil, Filistin Araplarının topyekûn ezilmeleriyle sonuçlanmıştır. Hughes'e göre onların toprak üzerindeki mücadelelerinin 1948'de gerçekleşecek 'ikinci round'unda varlık gösterememelerinin en temel sebeplerinden birisi de budur (2019: 350). İkinci netice İngiltere'nin İkinci Dünya Savaşı'nın eşiğinde Ortadoğu coğrafyasına yayılmış bulunan Arap, Farisi ve Türk unsurları, Filistin meselesi yüzünden Araplık ya da Müslümanlık temelinden, toptan karşısına almak istememesi ve bunun zincirleme sonuçları ile ilgilidir. Bu bağlamda Arap isyanının bastırılmasından sonra İngiltere 1939 Beyaz Belgesi ile Yahudi göçünü büyük ölçüde sınırlamıştır. Bu durum Siyonist örgütlerinde büyük bir hayal kırıklığı ve öfke uyandırmış, (Ataöv, 1970: 55) Beyaz Belgeye, göç sınılandırma siyasetine ve İngiliz varlığına karşı Yahudi çeteleri terörist faaliyetlerde

bulunmaya başlamıştır (Sander, 1994: 267). Ancak söz konusu Yahudi terörü, yalnızca Etzel ve Lehi gibi çeteler-marjinal organizasyonlar eliyle ürtetilmemiştir. Yişuv'un temel kurumlarından olan Haganah ve Palmach da devlet kurumları, kamu ve özel mülkler, İngiliz birlikleri ve Arap sivillere karşı yürütülen şiddet hareketine çanak tutmuştur (Wagner, 2008: 629-631).

İngiltere şiddet sarmalı karşısında mandada asayiş, düzen ve güvenliği yeniden tesis edebilmek, kendisini uluslararası arenada da küçük düşüren bu başkaldırılara son verebilmek için harekete geçti. Manda yönetimi, Eylül 1945'te Acil Durum Düzenlemeleri adı altında, İngiltere'nin Bengal ve İrlanda'da da benzerini uyguladığı bir olağanüstü hal ilan etti (Berda, 2020: 7). Bu yazı bağlamında, İsrail'de bugün de tüm yıkıcı etkisiyle devam eden ve onu adeta bir korku cumhuriyeti halinde varlık ve yokluk arasında 'hayatta tuttuğu' varsayılan sürekli olağanüstü hal rejiminin temeli İngiliz idaresinden miras kalan bu yasadır. Bunun yanında, İsrail olağanüstü hal rejiminin kökeni olan 1945 Acil Durum Düzenlemeleri'nin de boşlukta ortaya çıkmadığı, İngiltere'nin, Birinci Dünya Savaşı'nın eşiğinde sömürgelerindeki denetimini savaş süresince kuvvetlendirebilmek üzere kodifiye ettiği 1914 tarihli Krallığı Savunma Kanunu'na dayandığı hatırlanmalıdır. Bu kanunun ortaya çıkartılmasını takiben, İngiliz koloni bürokrasisi savaş boyunca yürütmenin kararnameleri ile hareket etmiş, geçerli hukuk bir çok noktada askıya alınmış ve kolonilerde nüfus, bu nüfusun bir kısmının etiketlenmesi, kara listeye alınması ve takip edilmesi suretiyle kontrol edilmeye başlanmıştır (Kemp, 2004; Berda, 2020). İngiltere savaşın ardından 1914 tarihli kanunu rafa kaldırmış gibi görünse de 1936-39 Arap isyanlarını kanlı biçimde bastırırken Filistin'de peşi sıra birden çok olağanüstü hal ilan etmiş; ancak OHAL mantığının Filistin Mandası için müstakil bir kanun haline gelmesi, Siyonist çetelerin terör eylemlerini yoğunlaştırmaları üzerine Eylül 1945'te Acil Durum Düzenlemeleri adı altında bir düzenlemeyle gerçekleşmiştir (Berda, 2020: 4-7). İsrail bu yasal aparatı 1948'de kendi hukukuna dahil ederek, Araplara yönelik sokağa çıkma yasağı, yerinden etme, evlerin yıkılması gibi uluslararası hukuka aykırı birçok uygulamayı kağıt üzerinde legal bir çerçeveye oturtmuştur (Wing, 1999: 400).

Her ne kadar 1995 yılında İsrail Yüksek Mahkemesi İsrail Temel Yasaları'nı anayasa mahiyetinde değerlendirdiğini deklare etmiş olsa da (Eldman, 2003), bilindiği gibi, İsrail'in kurulduğu günden bu güne yazılı bir anayasası bulunmamaktadır. Ülke 13 Haziran 1950'de alınan Harari Kararı'ndan (Rozin, 2007: 257) itibaren Temel Yasa adı verilecek, 1950'den bugüne değin yıllar içerisinde parça parça yaratılmış legal aparatlar yordamıyla yönetilmiştir (Shapira, 1974). Bununla bağlantılı olarak, İsrail'de mevcut hukuku askıya alarak tatbik edilen acil durum önlemlerinin tamamının yukarıda sözü edilen yasaya dayandığı söylenemez.

Zira birbirinin içerisine geçmiş, bilinçli olarak tek bir yasada toparlanmamış, karmaşık biçimde bırakılmış ve teorik bir bütünlük ifade etmeyen üç kaynaktan beslenmektedir (Mehozay, 2012: 140-141). Bunlardan ilki yukarıda sözü edilen, İngilizlerden kalma yasadır ve İsrail hukukunda birincil hukuk mahiyetindedir. İkincisi, dolaylı olarak 1945 tarihli yasaya dayanmakla birlikte temelde bakanlıkların uhdesine bırakılmış durumlarda, yürütme tarafından ilan edilen idari kararnamelerdir. Üçüncü kaynak ilk iki kaynağın çeşitli biçimlerde iç içe geçmesi ve spesifik hallerde ve çeşitli legal aparatlarla kalıcı hale gelmesinden doğarak birincil hukuk haline gelmiş yasalardır (Mehozay, 2012).

Mayıs 1948'de Bağımsızlık Bildirgesi okunduktan sonra, en geç 1 Ekim 1948'e kadar yapılması planlanan anayasaya kadar görevini sürdürecek Geçiş Hükümeti'nin, bir tür geçiş hukuku mahiyetinde, Yasa ve Yönetmelik Talimatnamesi adı altında bir düzenlemeye gitmiş olduğu görülmektedir. OHAL önlemlerinin yukarıda sözü edilen her üç kaynağı da doğrudan ya da dolaylı olarak bu talimatnameye dayanmaktadır. Yürürlükteki OHAL düzenlemelerinin, 1948'den itibaren Filistinliler üzerinde kendisi dışında herhangi bir yasaya dayanmadan çalıştırıldığı görülmektedir. Bu düzenlemelerin uygulamada, 1948 Talimatnamesi'nin 9. Maddesine[2] dayalı olarak teminat altına alınmış başlıca üç işlevi bulunduğu söylenilebilir:

> - Güvenlik tedbirlerinin infazı: Keyfi gözaltına alma, tututklama, yolların kapatılması, açılması, denetim noktaları ihdas edilmesi, iş yerlerinin kapatılması.
>
> - Engelleme: Serbest dolaşım ve ifade özgürlüğü üzerinde keyfi kısıtlamalar.
>
> - Cezalandırma: İnsanların yaşadıkları evlerden gerekçe gösterilmeksizin tahliyeleri, yaşam alanları ve tarlaların gerekçesiz istimlakı, evlerin yıkılması. (Mehozay, 2012: 143)

Arapların temel vatandaşlık haklarının hemen her gün çeşitli yukarıda ana başlıkları sayılan çeşitli biçimlerde yok sayılmasına neden olan OHAL hukukunun tarihsel gelişimi ile dayanılan yasaların bilinçli biçimde iç içe geçirilmişliği yukarıda özetlendi. Bu bölümün ikinci kısmı, eylemleri, malları ve bedensel varlıkları ile Arapların, niçin bir hukuksal belirsizlik ve karadeliğin keyfiliğine mahkum edildiklerini, İsrail devletinin kurucu söylemleri ve bunların ilk kısımda odaklanılan OHAL'in teolojik-politik karakteri ile ilintisi bakımından analiz etmeyi amaçlamaktadır.

İsrail'de OHAL İhtiyacının Üç Gerekçesi

Olağanüstü hâl İsrail için kurulduğu günden bugüne üç nedenle bir ihtiyaç olmuştur. Öncelikle Yahudi ulusçuluğu yani Siyonizm, inşa sürecindeki kırılganlığı nedeniyle, fikri ve somut dayanakları bakımından daha 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren elit, aktivist ve ideologların söylemlerinde OHAL mantığına ihtiyaç duymuştur. İkinci olarak İsrail bağımsızlığını elde ettikten ve 1948 sınırları içerisinde yaklaşık 700.000 Arap'ın bölgeden çıkmasıyla neticelenecek sistematik etnik temizlik operasyonunu hayata geçirdikten sonra, bu politikasını kurumsallaştırmak, korumak ve geliştirmek için bugüne kadar nüfusunun %20 'sini oluşturan Arap vatandaşlarını bir OHAL düzenine mahkum etmeye mecbur olmuştur. Üçüncü olarak, 1967'de işgal edilen bölgeler, dinsel, milliyetçi, muhafazakar gerekçelerle İsrail iç siyasetinde kritik bir konuma gelmiş; Doğu Kudüs ve özellikle Batı Şeria'nın Yahudi yerleşimcilere açılması, bu bölgelerdeki toprak gaspları ve yerinden etmelerin devam edebilmesi, silahlı yerleşimcilerin 'haklarının' korunabilmesi için OHAL mantığının devamını gerekli kılmıştır.

Detaylandırmak gerekirse, İsrail'de resmi tarihi 4000 yıllık kesintisiz bir 'Yahudi halkı' anlatısına işaret etmekte, hetorojen, çok kültürlü ve çok-etnili Yahudilik dininin kadim mirası ile 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren özellikle Orta ve Doğu Avrupa'da örgütlenerek Filistin'i kolonize etmeye başlamış yerleşimci-kolonici hareketi retrospektif biçimde birbirine eklemlemekte ve karıştırmaktadır. Oysa İsrail ulusu ya da *modern* Yahudi halkı, 19. yüzyılda Avrupa'daki siyasal-ekonomik dönüşümlerin (Gellner, 2006; Anderson, 2017) ve etnik *temizliklerin* (Mann, 2012) itkisi sonucunda bir çok başka ulus gibi ortaya çıkarak inşa edilmişti (Sand, 2011).

Birbirlerinden kültürel, kimliksel, dilsel, etnik, mezhepsel, sınıfsal ve yaşadıkları coğrafyalar bakımından bu ölçüde farklı bir mozaiği, ulusçu bir ideoloji etrafında seferber etme fikri modern ulusçuluk türü olarak Siyonizmin ilk ortaya çıktığı dönemde gerek Avrupa'da (Wistrich, 1998: 101-103) gerek Ortadoğu'da (Shenhav, 2007) bir çok Yahudi cemaatini rahatsız ediyordu. 19. yüzyıl boyunca Avrupa'da ortaya çıkan uluslar ve ulusçuluklar kervanına kadim bir din olan Yahudiliğin payanda edilmesi, Yahudilerin bir ulus değil ümmet olduklarını düşünen dindarlar kadar (Wistrich, 1996), Almanya Fransa, ABD gibi ülkelerde bu ülkelerin ulusçulukları ile hemhal olmuş, kendilerini Fransız, Amerikan ve Alman hisseden Yahudileri de rahatsız ediyor, korkutuyordu (Urofsky, 1975: 92-96; Wistrich, 1998). Bu nedenle, Herzl bir Yahudi devleti fikrini ortaya attığında, bu çok az sayıda insana olanaklı göründü. Yahudi ulus inşasının Yahudiliğin bir din olmasından kaynaklanan bu kırılganlığı, ulusçu örgütlülüğün ve kolektivitenin harcına dinsel inanışı, ümmet bağını, mesiyanik dost-düşman,

iyi-kötü, düzen-anarşi, cennet-cehennem atıflarını katmayı bir zaruret haline getirdi. Böylece Yahudi ulusçuluğu, ulusu ve ulus-devleti, Yahudilik dininin eskatolojik beklentileri, korkuları ve olağanüstü hal mantığı üzere kuruldu.

Yahudilik dininin modern bir etnisitenin inşası ve etnik milliyetçiliğin piyasa güdümlü sosyo-politik harcı için nasıl manipüle edildiğinin (Shenhav, 2007), dönüştürülerek geri çağrıldığının incelenmesi bu çalışmanın iddiasının çok ötesindedir. Ancak çalışma, uzun 16. yüzyıl ile 19. yüzyıl arası Avrupa'da yaşanan altüst oluşun, 19. yüzyılın son çeyreğinden itibaren Yahudilerin siyasal örgütlenme biçimleri açısından ciddi sonuçları olduğunu veri almaktadır. İlk ve orta çağlar boyunca birbirlerinden dilsel, kültürel hatta inanç, liturjik pratikler ve dinsel gelenek düzeyinde farklı olan Yahudi cemaatleri 20. yüzyıla, ortak tarihi paylaşan homojen bir ulus oldukları bilinciyle girdiler. Oysa Yemen'den Fas'a, ABD'den Rusya'ya yayılan, hetorojen görünümdeki Yahudi cemaatleri tarihsel kapitalizmin itkisiyle, tedricen ulusal potada erimiş, giderek homojenleşmiş ve 20. yüzyılın ilk yarısında Filistin'i kolonize edecek modern ulusçu harekete entegre edilmişlerdi. (Polat, 2020; Sand, 2011; Raz-Krakotzkin, 2013; Ram, 2011; Ram, 1995; Shenhav, 2007; Traverso, 2016). OHAL mantığı, çalışmanın ilk bölümünde gösterildiği üzere zorlayıcı iktidarın, devletin ve dolayısıyla ulus-devletlerin ortaya çıkması ve yeniden üretiminde kurucu bir fonksiyona sahiptir. Bu bağlamda İsrail özgün bir örnek olmamakla birlikte, OHAL'in siyasetin işleyişindeki görünürlüğü ve ürettiği şiddetin çıplaklığı açısından dikkate değer bir örnek oluşturmaktadır.

Yahudilerin dinsel kimliklerinin dönüşerek ulusal kolektiviteye entegre olmaları, 'Yahudi devleti'nin kurulması için Arjantin, Kenya, Kıbrıs gibi seçeneklerin de üzerinde duran Herzl'in seküler Politik Siyonizm hareketi ile değil, dini inanışların seküler hedeflere alet edilerek yeniden yorumlandığı romantik İşçi Siyonizmi'nin çabalarıyla gerçekleşti (Fiedman, 1973: 33). Bu hareket, kutsal kitapta 'Yahudi halkı' hakkında yazılı olan ve herhangi bir arkeolojik, tarihsel gerçekliği bulunmayan anlatıları, romantik ulusçuluğun mitleri olarak 'ulusal tarih'in sarsılmaz öğeleri kabul ederek kitlelere yayıldı, kabul gördü ve Filistin'de örgütlendi. 1948'i izleyen süreçte bölgedeki Arapların etnik temizliğini tamamlayan (Pappe, 2007) ancak etrafı hala büyük bir Arap okyanusu ile çevrili olan, göçmen-yerleşimci kolonici bir hareketin (Piterberg, 2017) doğası itibariyle OHAL gibi güçlü bir telojik-politik atfa ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Nitekim, bu atıflara sırtlarını dayamamış, Herzl, Pinsker ve Lilienblum gibi liderlerin aksine, David Ben Gurion, Yizhak Ben-Zvi, Chaim Arlosorov, Viladimir Jabotinsky gibi ideologların, ulusçuluğu bu mesiyanik-dinsel zemin üzerinden kurarak, uluslaşma aşamasındaki kitleyi hem Filistin'e göçmeye teşvik etmekte hem de bölgedeki Arapları emek piyasası ve topraklardan dışlayacak biçimde mobilize etmekte

başarıya ulaştığıkları görülmektedir. Zira dinsel anlatı, kabaca Tuz Denizi ile Akdeniz arasında Batı Şeria'yı da içerisine alan bölgenin Yahudilere tanrıları tarafından vaat edildiğini, bu toprakların geçmişte Yahudilere ait olduğunu, M.Ö. 11. yüzyılda büyük bir İsrail krallığı kurulduğunu, 70 yılında Romalıların Yahudileri buradan sürgün ettiklerini, Yahudiliğin geçmişte dünyanın çeşitli yerlerinden insanların iman ettiği bir din değil, Filistin merkezli, İbrahim, İshak ve Yakup'un soyundan gelen bir etnik grup olduğunu söylüyordu.

İsrail'in kuruluş aşamasında, doğrulukları hakkında Kutsal Kitap öyküleri dışında herhangi bir arkeolojik kanıt bulunmayan (Thompson, 2009; Finkelstein ve Silberman, 2001; Raz-Krakotzkin, 2013; Sand, 2011), 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Yahudi ulusçuluğunun dayanağı haline gelen bu anlatı üzerinden bir resmi tarih yazıldı. Bu ulusal-resmi tarihe göre İsrail'in gerçekleştirdiği şey, Yahudilerin zaten kendilerine ait olan toprağa geri dönmesini sağlamaktan ibaretti (Raz-Krakotzkin, 2013; Piterberg, 2017).

Ulus inşasının harcında yer alan dost-düşman söylemi 1948 ve sonrasında Nakba'nın yani yaklaşık 700.000 insanın, Filistin toprağına el konularak yersiz yurtsuz edilmesi hadisesinin katalizörü oldu. Ancak İsrail devletinin kurulabilmesi bu söylem ile 1948 sınırlarının Araplardan büyük ölçüde temizlenmesi üzerinden mümkün kılındığı için, etnik temizlik geri döndürülemez biçimde kurumsal hale getirilmeliydi. Zira Siyonist örgütlerin ve bağımsızlık ilanından sonra İsrail'in tüm çabalarına karşın, 1948 sınırları içerisindeki nüfus hâlâ %20 oranında Araplardan oluşmaktaydı (Kamen, 1987: 453). Ayrıca uluslararası toplum ve özel olarak BM de Nakba sırasında yerinden yurdundan edilenlerin geri dönme haklarını kabul ediyordu (Zureik, 1994: 8).

Bu durumda gerek Yişuv'un legal askeri gücü olan Haganah gerekse Irgun, Stern çetesi gibi paramiliter Yahudi terör örgütleri eliyle gerçekleştirilen etnik temizliğin korunması ve geliştirilmesi devletin bekası ve Yahudi halkının güvenliği için elzem hale gelmişti. Bu bağlamda OHAL 1948 içinde İsrail'in ikinci sınıf vatandaşları haline gelmiş Arapların pasifize edilmesi ile mültecilerin yurtlarına geri dönebilmelerini içerecek bir barış planının bertaraf edilebilmesi için hukuku askıya alma ve paralel hukuklar yaratabilme amacıyla etkin olarak kullanıldı. Arapların sivil haklardan mahrum edimesi mülklerine el konulması, keyfi tutuklamalar ve yeni mülk edinmelerinin önünün kesilmesi bu çerçevede bir üst bölümde ele alınan hukuksal aparatlar yordamıyla gerçekleştirildi.

Ancak İsrail'in meşru egemenlik sahası yani 1948 sınırları içerisinde bizzat kendi vatandaşlarına, yani Müslüman ya da Hristiyan Araplara reva gördüğü gözaltına alma, tutuklama, yargısız infaz, yerinden etme gibi uygulamalar 1948

sınırlarının ötesinde farklı bir sıklık, yoğunluk ve acımasızlık giysisine bürünmüş, OHAL'in norm haline gelmiş bulunmasının mütehakkim ve madun ilişkileri açısından mahiyeti daha açık seçik hale gelmiştir.

İsrail 1967'de işgal ettiği Gazze, Golan Tepeleri ve Batı Şeria'yı ilhak değil yalnızca işgal etmiş, kendi hukuku ve yargısını bu topraklara uzatmamıştır (Kelly, 2006: 56-57). Gazze ve Batı Şeria'nın 1948'den önce Filistin Mandası'nın parçaları olması gerekçe gösterilerek buralarda, temel içeriği yine İngiliz olağanüstü hâl yasasına dayanan bir sıkı yönetim hukuku ve askeri mahkeme sistemi uygulanmıştır (Hajjar, 2005: 1-7). Dolayısıyla bu bölgelerde yaşayan ve sayıları 3 milyonu Batı Şeria, 2 milyonu Gazze'de olmak üzere 5 milyonu bulan Filistinli'nin, İsrail'in 1948 sınırları içerisinde hem İsrail yasaları hem OHAL hukukuna aynı anda tabi Araplardan daha vahim ve daha öngörülemez koşullar altında yaşamaya çalıştıkları söylenilebilir. Oslo antlaşması ile ortaya çıkartılan yapı, Batı Şeria'da illegal Yahudi yerleşimlerinin ve silahlı yerleşimcilerin artan varlığı ve baskısı nedeniyle Arapların haklarının hukuk ile garanti altına alınmasını imkansızlaştırmaktadır. Benzer şekilde Gazze'de süregiden İslami liderlik ve yerel yönetim de sıkı abluka koşulları ve İsrail ordusunun 3-5 senede bir gerçekleştirdiği, sağlık, eğitim, enerji gibi altyapı sistemlerini yerle bir eden, yüzlerce sivilin ketledilmesine neden olan operasyonlar göz önünde bulundurulduğunda Arapların haklarını hukuk ile güvenceye almaktan uzaktır. Yine 2021 Mayıs ayında Doğu Kudüs'te Arapların keyfi yerinden edilmeleri ile başlayan olaylar, Doğu Kudüs'e tanınan özel statünün de Arapların haklarını hukukun korumadığını tüm dünyaya tekrar göstermiştir. Özetle söz konusu olan Arapların yaşadıkları dört parçada da İsrail'in fiili kontrolünün (İsrail, Doğu Kudüs, Batı Şeria ve Gazze) şiddet derecesi değişen bir OHAL mantığı olduğu söylenebilir.

Oysa İsrail'in mevcut BM kararları ve uluslararası hukuka aykırı olarak işgal ettiği topraklara yerleştirdiği Yahudiler, İsrail hukukuna tabidirler (Bar-Tal, 2020). Büyük kısmı dindar, yoksul ve İsrail devletinin sübvansiyonlarıyla hayatta kalabilen, Batı Şeria'daki izole 'bloklar'da düşük maliyetlerin cazibesi ile bulunanlar birinci tip yerleşimci profilidir. Bunların yanında çok daha radikal-muhafazakar-dini saiklerle, kutsal toprağı mamur etme ve boş bırakmama dürtüsüyle bölgeye gelmiş guplar da bulunmaktadır (Haklai, 2015: 19). Ancak bu iki profil arasında keskin çizgilerle bir ayrım yapabilmek de güçtür. Batı Şeria'da 1967 işgalinin ardından bölgeye gelen 'yerleşimciler'in sayıları yıllar içerisinde giderek artmış ve bugün yarım milyona yaklaşmıştır. Ayrıca İsrail'deki dinci partiler illegal yerleşimlerin statülerinin sağlama alınması konusunda çalışmakta, Filistinliler ile yapılacak barışın ön şartı olarak yerleşimcilerin Batı Şeria'dan çıkartılması ile ilgili her türlü pazarlığı, İsrail siyasetini ve dahil oldukları

koalisyon hükümetlerinin işleyişini tıkama pahasına engellemektedirler (Polat, 2018). Bu iki veriyi üst üste koyunca Batı Şeria Filistinlilerinin içinde bulundukları hukuksal karadeliğin İsrail açısından önemi de daha anlaşılır hale gelmektedir.

Sonuç

Hiç şüphesiz dünyada olağanüstü hâl rejimi altında hukuk ve siyasetin iç içe geçirildiği, vatandaşların bir kısmının ayrımcılığa tabi tutulduğu tek örnek İsrail değildir. Bu bağlamda, Güney Afrika'dan Paraguay'a, Mısır'dan Malezya'ya, Hindistan'dan Mısır'a bir çok ülkede uzun yıllar sürdürülmüş ya da hala devam eden OHAL rejimlerinin (Neocleous, 2007), modern egemenlik kavramında olağanüstü halin oynadığı kurucu teolojik-politik rol ile simbiyotik bir ilişki içerisinde olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bununla birlikte, İsrail'in özgünlüğü etnik temizlik, toprak gaspı, yerinden etme, keyfi tutuklama gibi politikaları bunlara karşı açık BM kararlarının, canlı bir uluslararası muhalif kamuoyunun varlığına rağmen aynı sertlik ve çıplaklıkla, tüm dünyanın gözü önünde olağanüstü hal mantığına dayanarak sürdürülebiliyor olmasındadır. Çalışmanın ilk bölümünde olağanüstü hal kavramının teolojik-politik analizi yapılmış, kavramın ulus-devlet formunun kendisini kurmasında ve meşruiyetini yeniden üretmesinde oynadığı fonksiyon irdelenmiştir. Bu bağlamda OHAL'in, hukuk düzeninin normal işleyişini bozan istisna hallerinde ortaya çıkmaktan ibaret bir fonksiyonu olduğuna ilişkin yaygın kanı, siyaset felsefesinin devlet, egemenlik ve meşruiyete dair varsayımlarının tartışılması üzerinden eleştirilmiş; OHAL'in, modern devletin kurucu bir ögesi olduğu iddia edilmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümü iki kısma ayrılmıştır. İlk kısımda İsrail'de bugün yürürlükte olan olağanüstü hâl yasası/yasalarının dayanakları ve işleyişi tarihsel bir perspektiften incelenmiştir. İsrail'de yürürlükteki hukuk ve OHAL yasalarının iç içe geçmişlikleri ve bu iç içe geçmişliğin yarattığı keyfiyete dikkat çekilmiştir. Pozitif hukuktaki bu belirsizlik, neyin olağan hukukun askıya alınmasını gerektiren bir durum olduğuna çoğu zaman yöneticilerin ve güvenlik güçlerinin karar verdiği bir keyfi düzen yaratmaktadır. İkinci bölümün ikinci kısmında bu keyfi düzenin İsrail için neden gerekli olduğuna dair üç aşamalı bir irdeleme yapılmıştır. İlk olarak, Yahudi ulusçuluğunun inşa ve gelişim aşamalarına içkin olan kırılganlıkların, kolektif eylem kapasitesinin korkular ve ötekiler üzerinden kurgulanmasına neden olduğu iddia edilmiş ve tarihsel bir hat üzerinde gösterilmiştir. Bunun ardından önce 1948 savaşı ve sonrasında yapılan etnik temizliğin kurumsallaştırılması ve mültecilerin geri dönüşlerinin engellenmesi hususunda bir olağanüstü hâl hukukunun gerekliliği vurgulanmıştır. Son olarak, 1967 sınırlarının İsrail'in sosyolojik dokusu ile iç ve dış politikasında yarattığı açmazlara dikkat çekilmiştir. İşgal altındaki Doğu Kudüs ile Batı Şeria toprakları

Yahudiler için kutsaldır ve 1967'den sonra giderek daha fazla dindar-milliyetçi-muhafazakâr Yahudi, özellikle Batı Şeria'ya hukuksuz biçimde yerleşmiş/yerleştirilmiştir. Bugün sayıları beş yüz bine varan bu insanlar İsrail'in 1948 sınırları içerisine geri dönmek istememekte, Batı Şeria ve Doğu Kudüs'te yaşamlarını idame ettirebilmelerini mümkün kılan OHAL şartlarının ortadan kalkmaması için İsrail siyasetini bloke etmektedirler.

Sonnotlar

1 "…Bu yöneticiyi ise, Tanrı'nın *Leviathan* denilen o büyük gücü yaratıp ona Gururlu İnsanların Kralı Adını taktığı *Eyub* kitabının kırk birinci babının en son iki mısraından esinlenerek *Leviathan*'a benzettim. *Yeryüzünde onun benzeri yoktur, korkmayacak şekilde yaratılmıştır. Altındaki her şeyi görür ve bütün gurur oğullarının kralıdır…*". (Hobbes, 2007: 225)

2 http://www.knesset.gov.il/review/data/eng/law/kns0_govt-justice_eng.pdf

Kaynakça

Çelebi A (2008). *Devlet, Toprak, Egemenlik: Carl Schmitt'in Düşüncesinde Siyasal Kavramı ve Kurucu İktidar Sorunu.* Ankara: İmaj Yayınevi.

Abeles M (2012). *Devletin Antropolojisi.* Çev. N Ökten, Ankara: Dipnot Yayınları.

Agamben G (2005). *İstisna Hali.* Çev. K Atakay, İstanbul: Otonom Yayıncılık.

Anderson B (2017). *Hayali Cemaatler.* Çev. İ Savaşır, İstanbul: Metis Yayıncılık.

Anderson C (2018). The British Mandate and the Crisis of Palestinianlandlessness, 1929–1936. *Middle Eastern Studies, 54*(2), 171-215.

Ataöv T (1970). Filistin Sorununun Ardındaki Gerçek: İsrail'in Kuruluşuna Kadar. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 25*(3), 29-66.

Bar-Tal Daniel (2020, January). Israeli Democracy Will Not Survive the Occupation. *Palestine-Israel Journal of Politics, Economics & Culture, 25*(1&2), 132-139.

Benjamin W (2010). Şiddetin Eleştirisi Üzerine. İçinde: A Çelebi (der), Şiddetin Eleştirisi Üzerine, Çev. E Göztepe, İstanbul: Metis Yayınları, 19-42.

Berda Y (2020, January). Managing 'dangerous populations': How colonial emergency laws shape citizenship. *Security Dialogue,* 51(6), 557–578.

Daase C ve Deitelhoff N (2021). The Justification and Critique of Coersion as World Order Politics. İçinde: L Brock ve H Simon (der), *The Justification of War and International Order: From Past to Present.* Oxford: Oxford University Press, 489-500.

Eldman M (2003, Summer). The Status of the Israeli Constitution at the Present Time. *Shofar, 21*(4), 1-18.

El-Eini R (2006). *Mandated Landscape: British Imperial Rule in Palestine 1929-1948.* New York: Routledge.

Evron B (1995). *Jewish State or Israeli Nation.* Bloomington: Indiana University Press.

Fırat M ve Kürkçüoğlu Ö (2001). Ortadoğuyla İlişkiler. İçinde: B. Oran (der), *Türk Dış Politikası: Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular Belgeler Yorumlar* Cilt I, İstanbul: İletişim Yayınları, 194-204.

Fiedman I (1973). *The Question of Palestine, 1914-1918: British-Jewish-Arab Relations.* New York: Schocken Books.

Finkelstein I ve Silberman N A (2001). *The Bible Unearthed: Archaeology's New Vision of Ancient Israel and the Origin of Its Sacred Texts.* New York: Touchstone.

Gellner E (2006). *Uluslar ve Ulusçuluk.* Çev: B Behrar, İstanbul: Hil Yayın.

Hajjar L (2005). *Courting Conflict: The Israeli Military Court System in the West Bank and Gaza.* London: University of California Press.

Haklai O (2015). The Decisive Path of State Indecisiveness: Israeli Settlers in the West Bank in Comparative Perspective. İçinde: O. Haklai, & N. Loizides (der), *Settlers in Contested Lands: Territorial Disputes and Ethnic Conflicts* Stanford: Stanford University Press, 17-39.

Hobbes T (2007). *Leviathan.* Çev. S Lim, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Hohendahl P U (2008, Spring). Reflections on War and Peace after 1940: Ernst Jünger and Carl Schmitt. *Cultural Critique, 69*, 22-51.

Hughes M (2019). *Britain's Pacification of Palestine: The British Army, the Colonial State.* New York: Cambridge University Press.

Imbsweiler E (2016). Individualism, The Total State and Race in The Views of Carl Schmitt. *Yayımlanmamış Master Tezi*. Georgia State University.

Kamen C (1987, October). After the Catastrophe I: The Arabs in Israel, 1948-51. *Middle Eastern Studies, 23*(4), 453-496.

Kelly T (2006). *Law, Violence and Sovereignity Among West Bank Palestinians.* New York: Cambridge University Press.

Kemp A (2004). "Dangerous Populations": State Territoriality and the Constitution of National Minorities. İçinde: E. J. Migdal (der), *Boundaries and Belonging: States and Societies in the Struggle to Shape Identities and Local Practices* Cambridge: Cambridge University Press, 73-98.

Koreh M ve Beland D (2007, February). The Fiscal Path to the State of Israel: Social Policy and State Building in the Yishuv during the Mandate. *Isral Studies, 22*(2), 145-168.

Locke J (2012) *Hükümet Üzerine İkinci İnceleme: Sivil Yönetimin Gerçek Kökeni Boyutu ve Amacı Üzerine Bir Deneme.* Çev. F Bakırcı, Ankara: Ebabil Yayınları.
Lockman Z (2012). Land, Labor and the Logic of Zionism: A Critical Engagement with Gershon Shafir. *Settler Colonial Studies, 2*(1), 9-32.

Mann M (2012). *Demokrasinin Karanlık Yüzü: Etnik Temizliği Açıklamak.* Çev. B Doğan, İstanbul: İthaki Yayınları.

Mazar B (1992). *Biblical Israel: State and People.* Jerusalem: Magnes Press.

McQuillan C (2010, Winter). The Real State of Emergency: Agamben on Benjamin and Schmitt. *Studies in Social and Political Thought, 18*, 96-109.

Mehozay Y (2012, March). The Fluid Jurisprudence of Israel's Emergency Powers: Legal Patchwork as a Governing Norm. *Law & Society Review, 46*(1), 137-166.

Neocleous M (2007, Fall). From Martial Law to the War on Terror. *10*(4), 489-513.

Neocleus M (2014). *Güvenliğin Eleştirisi.* Çev. T Ok, Ankara: NotaBene Yayınları.

Norris A (2011). Jean-Luc Nancy on the political after Heidegger and Schmitt. *Philosophy and Social Criticism, 37*(8), 899-913.

Norris J (2008). Repression and Rebellion: Britain's Response tothe Arab Revolt in Palestine of 1936–39. *The Journal of Imperial and Commonwealth History, 36*(1), 25-45.

Ohana D (2019, August). Carl Schmitt's Legal Fascism. *Politics, Religion & Ideology, 20*(3), 273-300.

Pappe I (2007). *The Ethnic Cleansing of Palestine.* Oxford: Oneworld Publications.

Piterberg G (2017). *Siyonizmin Dönüşleri.* Çev. A Babacan, İstanbul: İthaki Yayınları.

Ram U (1995, Spring-Summer). Zionist Historiography and the Invention of Modern Jewish Nationhood: The Case of Ben Zion Dinur. *History and Memory, 7*(1), 91-124.

Ram U (2011). *Israeli Nationalism. Social Conflicts and the Politics of Knowledge.* New York: Routledge.

Raz-Krakotzkin A (2013, Winter). Exile, History, and the Nationalization of Jewish Memory: Some Reflections on the Zionist Notion of History and Return. *Journal of Levantine Studies, 3*(2), 37-70.

Rousseau J J (2013). *İnsanlar Arasındaki Eşitsizliğin Kaynağı.* Çev. R N İleri, İstanbul: Say Yayınları.

Rozin O (2007). Forming a Collective Identity: The Debate over theProposed Constitution, 1948–1950. *Journal of Israeli History, 26*(2), 251-271.

Kark R ve Oren-Nordheim M (2001). *Jerusalem and Its Environs: Quarters, Neighborhoods, Villages, 1800-1948.* Jerusalem : Hebrew University Magnes Press.

Sand S (2011). *Yahudi Halkı Nasıl İcad Edildi: Kitabı Mukaddes'ten Siyonizme.* Ç. I Ergüden, İstanbul: Doğan Yayıncılık.

Sander O (1994). *Siyasi Tarih: 1918-1994.* Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Scheuerman B (1993, Summer). The Rule of Law Under Siege: Carl Schmitt and The Death of The Weimar Republic. *History of Political Thought, 14*(2), 265-280.

Schmitt C (2010). *Siyasal İlahiyat: Egemenlik Kavramı Üzerine Dört Bölüm*, Çev. E Zeybekoğlu, Ankara: Dost Kitabevi.

Schmitt C (2014). *Dictatorship: From The Origin of The Modern Concept of Sovereignty to Proletarian Class Struggle.* Cambridge: Polity Press.

Shapira A (1974, October). The Status of Fundamental Individual Rights in the Absence of a Written Constitution. *Israel Law Review, 9*(4), 497-511.

Shenhav Y (2007, February). Modernity and the Hybridization of Nationalism and Religion: Zionism and the Jews of the Middle East as a Heuristic Case. *Theory and Society, 36*(1), 1-30.

Shenhav Y (2012). *Beyond the Two-State Solution: A Jewish Political Essay.* Cambridge: Polity Press.

Shohat E (2017). *On the Arab-Jew, Palestine, and Other Displacements: Selected Writings.* London: Pluto Press.

Smith B J (1993). *The Roots of Separatism in Palestine: British Economic Policy, 1920-1929.* NY: Syracuse University Press.

Thompson T (2000). *Early History of Israelite People from the Written and Archeological Sources.* Leiden: Koninkjijke Brill.

Thompson T L (2009). Biblical Archeology and The Politics of Naiton-Building. *Holy Land Studies*, 133-142.

Tilly C (1990). *Coercion, Capital, and European States, AD 990-1990.* Oxford: Basil Blackwell.

Traverso E (2016). *Yahudi Modernitesinin Sonu: Muhafazakar Bir Dönüm Noktasının Tarihi.* Çev. Z Bursa İstanbul: Ayrıntı Tayınları.

Urofsky M I (1975). *American Zionism from Herzl to the Holocaust.* Lincoln: University of Nebreska Press.

Wagner S (2008, October). British Intelligence and the Jewish Resistance Movement in the Palestine Mandate, 1945–46. *Intelligence and National Security, 23*(5), 629-657.

Wallerstein I (2009). *Tarihsel Kapitalizm.* Çev. N. Alpay, İstanbul: Metis Yayınları.

Wallerstein I (2010). *Modern Dünya Sistemi.* Çev. L Boyacı, İstanbul: Yarın Yayınları.

Weber M (1996). *Sosyoloji Yazıları.* Çev. T Parla, İstanbul: İletişim Yayınları.

Weber M (1999). *Protestan Ahlakı ve Kapitalizmin Ruhu.* Çev. Z Gürata, Ankara: Ayraç Yayınları.

Wing A K (1999). The Palestinian Basic Law: Embryonic Constitutionalism. *Case Western Reserve Journal of International Law, 31*(2), 383-426.

Wistrich R (1995). Theodor Herzl: Zionist Icon, Myth-Maker and Social Utopian. *Israel Affaris, 1*, 1-37.

Wistrich R S (1996, Spring). Zionism and Its Religious Critics in fin-de-siècle Vienna. *Jewish History, 10*(1), 93-111.

Wistrich R S (1998, Winter). Zionism and Its Jewish "Assimilationist" Critics (1897-1948). *Jewish Social Studies, New Series,, 4*(2), 59-111.

Wolin R (1990). Carl Schmitt, Political Existentialism, And The Total State. *Theory and Society, 19*(4), 389-416.

Polat Y (2018), İsrail Siyasetinde İşçi Partisi Hegemonyasının Sonu ve Likud ile Radikal Dinci Partilerin Yükselişi, *Alternatif Politika*, 10(3), 374-405.

Polat Y (2020), *İsrail'de Hatırlama: Güvenlik, Yahudilik ve Filistin*. İstanbul, Küre Yayınları.

Yalçınkaya A (2005). *Siyasal ve Bellek, Platon'da Anımsama Platon'u Anımsama*. Ankara: Phoenix Yayınevi.

Zerubavel Y (1994). The Historical, the Legendary and the Incredible: Invented Tradition and Collective Memory in Israel, İçinde: J. Gillis (der), *Commemorations: The Politics of*

National Identity. New Jersey: Princeton University Press, 105-127.

Zerubavel Y (2003). Bar Kokhba's Image in Modern Israeli Culture. İçinde: P. Schafer (der), *The Bar Kokhba War Reconsidered: New Perspectives on the Second Jewish Revolt agains Rome*, Tübingen: Mohr Siebeck, 279-299.

Zureik E (1994, Autumn). Palestinian Refugees and Peace. J*ournal of Palestine Studies, 5*(17), 24-1.